

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

2014 Alžběta Šumberová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

Ilustrovaná kniha pro nevidomé

Pod hladinou

Alžběta Šumberová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Ilustrace a grafika

Specializace Kniha a tvarování papíru

Bakalářská práce

Ilustrovaná kniha pro nevidomé

Pod hladinou

Alžběta Šumberová

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Petra Soukupová
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala MgA. Mgr. Petře Soukupové za cenné zkušenosti, které mi zprostředkovala během mého studia, a za podporu mé lásce ke knižní kultuře. Po celou dobu si zachovala vlídný přístup a její hodnocení bylo vždy objektivní.

OBSAH

1	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	7
2	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY	8
3	CÍL PRÁCE	10
4	PROCES PŘÍPRAVY	11
5	PROCES TVORBY	13
6	TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA	16
7	POPIS DÍLA	18
8	PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR	19
9	SILNÉ STRÁNKY	20
10	SLABÉ STRÁNKY	21
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	22
	A) Knižní a periodická literatura	22
	B) Internetové zdroje	22
12	RESUMÉ	23
13	SEZNAM PŘÍLOH	24

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Pro svoji zálibu a schopnost něco tvořit jsem si vybrala školu s výtvarným zaměřením: přihlásila jsem se na Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze-Žižkově na obor výstavnictví, který mě zaujal pro svoji komplexnost. Vyučovala se tam kresba, grafika i prostorová tvorba. V tomto ateliéru jsem se nejbližší seznámila s papírem, a to nejen jakožto nosným médiem, ale i jako novým vynikajícím materiálem pro konstrukce a modelace.

Nejkrásnější a nejhodnotnější využití papíru je kniha. V ní se pojí literární a výtvarné schopnosti člověka. Pomocí knihy lze sdělovat příběhy a myšlenky a umožnit tak jiným prožít je také.

A právě proto jsem si pro další studium vybrala obor Kniha a tvarování papíru na Západočeské univerzitě v Plzni. V tomto ateliéru jsem nabyla cenných zkušeností a má tvorba se mohla dále rozvíjet. Osvojila jsem si mnohé grafické techniky a výtvarné postupy. Naučila jsem se různé typy vazby knih.

Během mého studia jsem zpracovala několik autorských knih. Jako první jsem udělala autorskou knihu o mořském dně a jeho strukturách. Knižní provedení této knihy bylo ale dosti neohrabané. Další mou klauzurní prací, byla kniha na téma Génus loci - Duch místa. Zde jsem si už byla jistější a vytvořila jsem autorskou knihu technikou suché jehly, která mě nadchla. Šlo o soubor na sebe navazující tisků, kdy se člověk dostává od nejmenších detailů, po pohled do široké krajiny v jednom pásu obrazů.¹

Všechny mé dosavadní práce měly společnou jednu věc. Všechny byly tematicky zaměřené na přírodu, její detaily a struktury.

¹ Foto viz příloha č. 1

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Všechna moje dosavadní grafická práce více či méně inklinovala k reliéfní technice. Ať už do byly slepotisky z linorytu, či tisky z hloubky nebo z výšky, vždy se reliéf matrice alespoň částečně protiskl do papíru a obraz zůstal také hmatatelný. Vzhledem k tomu, že mne takovéto pojetí grafických technik zaujalo a nabyla jsem v něm již jistých zkušeností, chtěla jsem jich využít při zpracování bakalářské práce. Začala jsem tedy uvažovat, zda by se dal reliéfní tisk použít i pro nějakou praktickou věc. Zcela logicky jsem dospěla k tomu udělat knihu pro někoho, kdo by její ilustrace mohl vnímat hmatem, tedy ilustrovanou knihu pro nevidomé.

Začala jsem se zajímat o problematiku hmatových – haptických knih. Moje hledání začalo na internetu, kde jsem kromě různých kontaktů a základních informací zjistila, že ilustrovaných hmatových knih opravdu není mnoho. Navštívila jsem knihovnu pro nevidomé a pražské TyfloCentrum, kde se zaměřují na tvorbu knih pro slepé děti. Po návštěvě semináře na toto téma mi začalo docházet, že úkol nebude zrovna jednoduchý. Tvorba reliéfních obrázků pro nevidomé má spoustu pravidel a zákonitostí, které je nutné dodržet, aby obrázky byly hmatově čitelné a zajímavé.

Když jsem se seznámila s hlavní problematikou, začala jsem hledat téma. Opačně to vlastně ani nebylo možné. Zjistila jsem, že knihu bude třeba přizpůsobit ve všech ohledech.

Přemýšlela jsem tedy následujícím způsobem. Co je dostupné pouze zrakem a mohlo by být zajímavé pro nevidomé a zároveň špatně nebo úplně nedostupné hmatovému vnímání? Napadaly mě například věci, které se pro svou velikost uchopit nedají, jako jsou budovy, velké stroje nebo pohledy do

krajiny. Zvířata, která jsou nebezpečná, exotická nebo už vyhynulá. Vnitřek lidského těla, jako je umístění všech orgánů nebo jak a kde jsou uvnitř nás rostlé svaly nebo cévní soustava. Takže jsem začala znovu hledat a zjistila jsem, že někteří přede mnou uvažovali stejně a reliéfy pro slepé, jako jsou dinosauři, letadla a vlaky, průčelí významných budov, reliéfní mapy a základní anatomie, už prostě existují. A pak jsem přišla na myšlenku přiblížit hmatovému vnímání svět pod mořskou hladinou. Vždyť i pro člověka, který vidí, je tenhle svět tak málo dostupný a prozkoumaný – a přitom je naše planeta z více než dvou třetin zalitá obrovskými oceány. A koho by roztodivné tvary ryb z hlubokých oceánů mohly bavit a zajímat nejvíce? Myslím, že děti.

3 CÍL MÉ PRÁCE

Mým cílem bylo udělat zábavnou a poučnou ilustrovanou knihu pro nevidomé děti o moři a oceánu. Knihu, v níž by se čtenáři seznámili s některými živočichy z podmořského světa za pomoci reliéfů a krátkého naučného textu ve formě říkadel. Knihu, kterou by bylo možné použít i jako učební pomůcku.

Proto jsem zvolila jednotné téma knihy, aby ji bylo možné prohlížet například při hodinách na podobné téma. Použití soutisku černotisku a Braillova písma jsem zvolila, aby případný vidící průvodce (například rodič nebo učitel) mohl knihu použít i jako pomůcku při učení čtení hmatového písma.

Chtěla jsem docílit čistoty a přehlednosti: aby obrázky dostatečně vystupovaly z pozadí a aby tvary byly jasné a přesné, aby bylo možné rozlišit, kde jeden objekt začíná a jiný končí. I proto jsem ilustrace doplnila o prosté siluety, na kterých se lze nejprve seznámit se základním tvarem a poté přejít na ilustrace s haptickými detaily.²

Chtěla jsem dosáhnout celkové komplexnosti díla, aby kniha byla nejen hmatově čitelná a odolná vůči opotřebení, ale aby také měla výtvarnou hodnotu a byla dobře graficky zpracovaná.

Mým hlavním cílem bylo vytvořit knihu s taktilními ilustracemi, které by byly srozumitelné a rozeznatelné. S obrazy, pomocí nichž by si malý čtenář rozšiřoval obzory, poznával svět a rozvíjel svoji představivost a estetické cítění.

² Foto viz příloha č.2

4 PROCES PŘÍPRAVY

Jak už jsem poznamenala, můj proces přípravy začal hledáním informací o daném tématu – ještě dříve, než jsem měla námět knihy. Po kontaktování paní PaedDr. Terezie Kochové, která je předsedkyní Asociace rodičů a přátel nevidomých a slabozrakých v ČR, o. s., jsem se vypravila na její seminář o tvorbě haptických knih pro nevidomé děti do Svatého Jana pod Skalou, kde jsem se seznámila s problematikou a měla jsem možnost si se zavázanýma očima některé knihy vyzkoušet³. Zážitek to byl velmi poučný – i ty nejzákladnější principy hmatového vnímání člověku dojdou, až si to zkusím „na vlastní kůži“. Seminář zahájila nevidomá slečna, které je 20 let a je jednou z rozhodčích v komisi, která tyto knihy posuzuje v rámci soutěže. Bylo pro mě až nepředstavitelné, co všechno je možné hmatem rozlišit, v jakých detailech a s jakou přesností a rychlostí lze bez zraku číst a hmatat reliéfy. Slečna byla velmi ochotná, takže jsem se s ní domluvila na případných konzultacích, aby mi pomohla během vývoje ilustrací.

Když jsem našla téma, které by bylo nejen zajímavé a hravé, ale i takové, aby se mi dobře tvořilo, „ponořila“ jsem se do mořských hlubin a začala hledat zástupce vodní říše, kteří by děti zaujaly. V knihovně jsem si zapůjčila spoustu encyklopedií o mořích a oceánech a o jejich obyvatelích a začala jsem skicovat návrhy. Ale co text? Nechtěla jsem zůstat u strohých encyklopedických popisků jednotlivých živočichů. Chtěla jsem, aby i to málo, co bude v knize napsané, bylo pro děti zábavné a zároveň naučné. Prostě, aby se o jednotlivých zástupcích mořského světa něco dozvěděly. Oslovila jsem proto svého kamaráda Jana Branického, který píše básně. Již dříve mě oslovily jeho básničky a říkadla pro děti, které byly psané s lehkostí a vtipem.

³ Foto viz příloha č. 3

A Honza souhlasil. Vypsala jsem mu tedy seznam živočichů, které bych ráda ilustrovala, a přiložila jsem několik encyklopedií, aby měl z čeho čerpat informace. Chtěla jsem říkadla co nejkratší, protože přepis do Braillova písma je několikanásobně větší. Když mi Honza donesl několik prvních básniček a já měla nakreslené náčrty ilustrací, pustila jsem se do práce.

5 PROCES TVORBY

Snažila jsem si představit, jak se žije bez zraku – a nejjednodušší, jak to udělat, bylo prostě si zavázat oči. Nejprve jsem to zkoušela doma. To ale postrádalo smysl, protože v notoricky známém prostředí jsme se snadno orientovala a každá věc, které jsem se dotkla, se mi okamžitě vybavila v paměti. Takže jsem věděla, jak je zhruba veliká, jakou má barvu, k čemu se užívá a jiné její vlastnosti.

Zkusila jsem to tedy v pro mě neznámém prostředí – a to už byla o poznání zajímavější zkušenost, i tak byl ale můj taktilní zážitek ovlivněn zrakovou zkušeností.

Jeden z hlavních rozdílů hmatového a zrakového vnímání je ten, že u hmatového postupujete od detailů k celku, zatímco zrak postupuje od celku k jednotlivostem.

Traduje se historka, že kterýsi dávný vládce chtěl zjistit, jak si slepí představují svět. Neměl žádné při ruce, i udělal to nejjednodušší, co ho napadlo. Do temné místnosti, ve které byl ochočený slon, dal na chvíli zavřít i několik svých poddaných, kteří se se slonem nikdy nepotkali. A ti měli říci, jak slon vypadá. První, který se ocitl u slonovy nohy, tvrdil, že slon vypadá jako sloup. Ten od chobotu říkal, že slon vypadá jako kláda, která se pohybuje vzduchem. Jako hladkou větev ho popsal ten, který si stačil prohlédnout kel, a jako střechu dítě, které jen tak tak dosáhlo slonovi na břicho.⁴

Tato historka má sloužit k filosofickému poznání, že pokud nepoznáme celek, můžeme být naprosto mimo pochopení skutečnosti.

⁴ Text, který použil Jiří Mojžíšek ve své publikaci *Od reality k obrázku*, str. 17

Dalším důležitým rozdílem je také velikost přímo vnímaného celku. U hmatu jsou to totiž jen konečky prstů, případně při hrubším ohledání dotek dlaní. Celkový obraz věci tedy vzniká až v představě člověka, který skládá dohromady jednotlivé informace, které nabyl hmatem.

Hmat nezkresluje.

Zjistila jsem, že velkým problémem pro nevidomé bývá uvědomění si perspektivy a její zkuslení. U reliéfních obrázků, kde tato skutečnost není zcela zřejmá pro hmatové vnímání, vzniká spousta nejasností a stávají se nečitelnými nebo zavádějícími.

Snažila jsem si tedy uvědomit, jak bych nevidomým zprostředkovala informace reliéfem co nejčitelněji a bez zavádějícího zkuslení prostoru.

Vlastně i toto hrálo roli při výběru tématu mé knihy. Většina ryb je totiž pro zobrazování v nízkých reliéfech ideální. Zaprvé jsou samy o sobě ploché, takže nedochází k tak velkému zkuslování, a za druhé vodní prostor, kde plují a jsou nadnášeny, je ideální proto, že se dají bez klamných skutečností volit nejlepší pozorovací úhly pro vyobrazení.

Pustila jsem se tedy do realizace ilustrací. Potřebovala jsem namodelovat nízké reliéfy na úplně rovné ploše. Po několika zkouškách mi vyšlo jako nejvhodnější použít modelérskou hmotu a skleněnou desku⁵. Sklo jsem volila i z toho důvodu, aby mi následně pustily sádrové formy. Namodelované reliéfy jsem tedy odlévala do negativních sádrových matric, do kterých jsem dělala obtisky ručního papíru – rozmočené buničiny.

⁵ Foto viz příloha č. 4

Na protilehlou stranu reliéfních ilustrací jsem natiskla text v černotisku a Braillově písmu a vyřízla jednovrstvý reliéf – pouhou siluetu zvířete. To proto, aby bylo možné si nejprve osahat základní tvar a až potom nacházet jednotlivé detaily v plastických obrazech. Siluety jsou provedené v černé barvě, která společně s bílou tvoří největší možný kontrast, protože lze použít pro lidi s omezenými zrakovými schopnostmi.

Nakonec jsem ilustrace svázala a zavěsila do desek, u kterých jsem využila efektu přesypajícího se písku, který má svým zvukem při otevírání knihy navodit iluzi šumění mořské hladiny.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Plastické reliéfy jsem modelovala z modelérské hmoty na skleněné desky. Sklo jsem volila, aby byl povrch stránky dokonale rovný. Vytvořila jsem si odlévací rámeček a reliéfy odlila do sádry⁶. Poté jsem udělala papírovou hmotu z rozmixované a rozmočené buničiny s přídavkem Apeka, aby měl výsledný papír pevnost. Pomocí síta jsem nabírala papírovinu⁷, z níž jsem vymáčkala přebytečnou vodu, a takto připravenou hmotu jsem nanášela na sádrové matrice. Papír jsem pomocí látkového tamponu vtiskla do všech detailů reliéfu a následně jsem vzniklé výdutě vyplnila sádrou. (Dříve jsem se rozhodovala, jestli neudělat reliéfy pomocí satinýrkou vytlačených slepotisků, ale pro tento postup bych musela volit jiný materiál matric, například epoxid. To by bylo ale dosti nákladné a z druhé strany duté reliéfy by se mohly snadno osahat a ztratit svoji plasticitu.) Poté jsem matrice s papíry dala lisovat pod těžké knihy. Po vyschnutí a vylisování papírů jsem je dohladila a domodelovala pomocí špachtle a nasprejovala matným bezbarvým lakem pro větší odolnost a trvanlivost.

Dále bylo třeba nechat vytisknout text v Braillovu písmu. Zde ale nastal problém, protože v žádné tiskárně pro nevidomé nemají stroje na tištění stran o rozměrech větších než A4. Musela jsem tedy písmo vytisknout ručně. Na to jsem si půjčila v knihovně K. E. Macana v Krakovské ulici tzv. pražskou tabulku a písmo tiskla pomocí tabulky a tupého šídla⁸.

Další výzvou byla samotná vazba knihy. Musela jsem si ji doslova „ušíť na míru“. Bylo třeba vytvořit dostatečný prostor pro reliéfy a zároveň zachovat

⁶ Foto viz příloha č. 5

⁷ Foto viz příloha č. 6

⁸ Foto viz příloha č. 7

specifika a vlastnosti knihy. Zvolila jsem proto postup, při kterém jsem jednotlivé strany prokládala pásky z 3 mm široké lepenky⁹. Musela jsem přizpůsobit také výšku reliéfů, kterou jsem měřila pomocí označené jehličky. Nakonec jsem knihu osadila deskami, do kterých jsem vložila papírovou kapsu s pískem, jež simuluje zvuk šumějícího moře.

⁹ Foto viz příloha č. 8

7 POPIS DÍLA

Kniha působí klidně a čistě. V nekonečném prostoru vodní hmoty se jakoby vznášejí vodní živočichové. Kniha je vytvořena v kombinaci černé a bílé, která tvoří výrazný kontrast a zároveň umocňuje plasticitu reliéfů. 25 stran ilustruje základní zástupce mořských živočichů a vypráví o nich krátké poselství.

Při otevření knihy uslyšíte šumící mořský příboj, vnoříte se pod hladinu a necháte se vtáhnout do nekonečného prostoru oceánu. V něm narazíte například na mořské koníky, rejnoky, žraloky a velryby všech velikostí, anebo můžete odhalit, co se ukrývá uvnitř lastur¹⁰.

Kniha je hravá a naučná, zároveň srozumitelná a rozeznatelná.

Snažila jsem se v ní zachovat jednotnost grafického provedení a reliéfní ilustrace vyvážit volným prostorem, který by jednotlivé objekty odděloval a zachoval přehlednost obrázku. Plochu jsem rozvrhla tak, aby hmatová orientace na stránce byla co nejjasnější, aby se v ní čtenář neztrácel.

Kniha rozvíjí hmatové schopnosti a rozšiřuje obzory dětem se zrakovým postižením.

¹⁰ Foto viz příloha č. 9

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Jak jsem již konstatovala, taktilních knih s dobrými ilustracemi není mnoho. Po načtení materiálů o tvorbě hmatových knih jsem vybírala co nejvhodnější technologii zpracování, samozřejmě s ohledem na svůj studijní obor a výstup práce. Nejčastěji se pro tvorbu haptických ilustrací využívají plastové folie, které se pomocí vakua vtisknou do matric. Tento materiál mě ale vůbec nezaujal. Je to sice praktický a trvanlivý způsob, jak reliéfní ilustrace vytisknout, ale je to studený, sterilní produkt, který více asociuje kelímek od jogurtu nebo obal na margarín. Proto jsem vybrala papír jako médium schopné nést nejen plochý tištěný text nebo obraz, ale i materiál, který je možno modelovat a odlévat a zanechat na něm informace v trojím rozměru.

Vybrala jsem tedy výlisky z ručního papíru, které po vytmelení zadní strany mají dostatečnou pevnost a zároveň je materiál příjemný na dotek. Podobný postup je v tomto případě ojedinělý.

Také jsem měla za cíl vytvořit knihu pro nevidomé, která by byla dobře graficky zpracovaná. Až na pár výjimek jsou totiž taktilní knihy nevalné kvality, co se týká výtvarného zpracování.

Vytvořila jsem knihu, která nenesou pouze dvojrozměrné informace, ale naopak informace, ke kterým zrak není třeba. Zapsala jsem do ní zprávu určenou konečkům prstů a dotekům dlaní. A pak už je to jen na obrazotvornosti čtenáře, co všechno z papíru vyčte.

9 SILNÉ STRÁNKY

Doufám, že se mi podařilo vytvořit knihu pro nevidomé, která najde své místo jako plnohodnotná učební pomůcka nebo kniha jen tak pro zábavu a pro potěšení, která bude dětem dělat radost a něco se v ní zároveň dozvědí.

Tuto práci jsem dělala s nadšením a se zápallem pro věc, což se, jak doufám, promítlo na výsledném výstupu.

O problematiku tvorby taktilních knih jsem se vcelku dost zajímala, takže jsem mohla nabyté informace praktikovat na své práci a vytvořit tak produkt co nejvhodnější pro hmatovou čitelnost.

Provedení ilustrace i vazby jsem dělala s vědomím, že hmatová kniha je vystavena mnohem větším požadavkům na trvanlivost a výdrž, proto jsou ilustrace opatřeny ochranným lakem a celková vazba je dosti bytelná.

Zapojila jsem další smysl, kterým lze knihu vnímat – při otevření knihy deska vazby šumí jako hladina oceánu.

Na konci knihy je připojena ilustrace, která umožňuje nahlédnout do útrob mušlí. Lze ji použít například jako hru, kdy se pod tělíčko mušle schová perla a dítě ji může hledat. Pozice korálku se dá měnit, takže hra není hned napoprvé vyřešena.

Věřím, že moje kniha si najde své malé čtenáře a bude rozvíjet jejich hmatové schopnosti, rozšiřovat obzory – a hlavně je bude bavit!

10 SLABÉ STRÁNKY

Mrzí mne, že se mi nepovedlo udělat knihu, kterou by v této podobě bylo možné tisknout sériově. Každý další výtisk by i za pomoci hotových matric byl časově dosti náročný. Je ale možné knihu zhotovit z plastických folií, kde by už vícečetnost tisků nebyla tak zdlouhavá.

Další problém je prezentace knihy pro vidomé. Nejsem si zcela jistá, jak budou kantoři knihu hodnotit. Po vizuální stránce? Ta je ale pro cílovou skupinu zcela nepodstatná. Jde spíše o volbu materiálů, přehlednost ilustrací a míru jejich detailů. Pokusím se tento záměr při obhajobě dobře vysvětlit.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

A) Knižní a periodická literatura

1. FIXL, J., VONDUŠKOVÁ, A., *Ruční papír*. 1. vyd., Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1639-8
2. Mojžíšek, J., *Od reality k obrázku*, 1. vyd.; Tactus: Praha, 2010.
3. KOCHOVÁ, T., *Tak tak na taktilní knížku*, 1. vyd., Praha: Tactus, 2012
4. SCHINDLEROVÁ, O., *Na ruce si nevidím*, 1. vyd., Praha, 2006. ISBN 80-86932-10-9
5. MATYSKOVÁ, K., *Kompenzační pomůcky*. 1. vyd., Praha: Okamžik, 2009. ISBN 978-80-86932-24-8

B) Internetové zdroje

1. Informace o ilustrovaných knihách pro nevidomé děti dostupné na <http://www.tactus.wz.cz/>
2. Informace o ilustrovaných knihách pro nevidomé děti dostupné na <http://www.asociacerodicu.estranky.cz/>

12 RESUMÉ

I have created an illustrated tactile book for sightless children, which tells a story about underwater world and its inhabitants.

The book is illustrated with small reliefs. They are made out of soft manually prepared paper, which has been casted into plaster molds. The papers were after impregnated and painted to increase the toughness. Every one of the illustration is followed by a rhyme.

My goal was to create an usable and amusing illustrated book for blind children, which could allow the readers to get to know some animals from the underwater world, using the reliefs and short, funny text. One of my wishes was to design a book, which could be also used as a teaching prop.

This is the reason why I have set the same theme for the whole book - I liked the possibility, that it can be used during different lessons, according to the theme. I chose the technique (trapping of the blackprints and Braille), that allows the guide, such as parent or a teacher, to use the book as well.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

A)Autorská kniha: Genius loci

B)autorská kniha: Mořská hlubina

Příloha 2

Příklad ilustrace s reliéfem a soutisku černotisku a braillova písma

Příloha 3

Příklady hmatových knih pro nevidomé děti, dostupné v knihovně Tactus

Příloha 4

Modelace na sklo

Příloha 5

Sádrová matrice

Příloha 6

Síto a papírovina

Příloha 7

Pražská tabulka

Příloha 8

Vazba

Příloha 9

Ilustrace s lasturami

Příloha č. 1

A) Autorská kniha: Mořská hlubina

B) Autorská kniha: Genius loci

Příloha č. 2

Příklad ilustrace s reliéfem a soutisku černotisku a braillova písma

2 Foto Vlastní

Příloha č. 3

Příklady hmatových knih pro nevidomé děti, dostupné v knihovně Tactus

3 Foto viz www.tactus.cz

Příloha č. 4

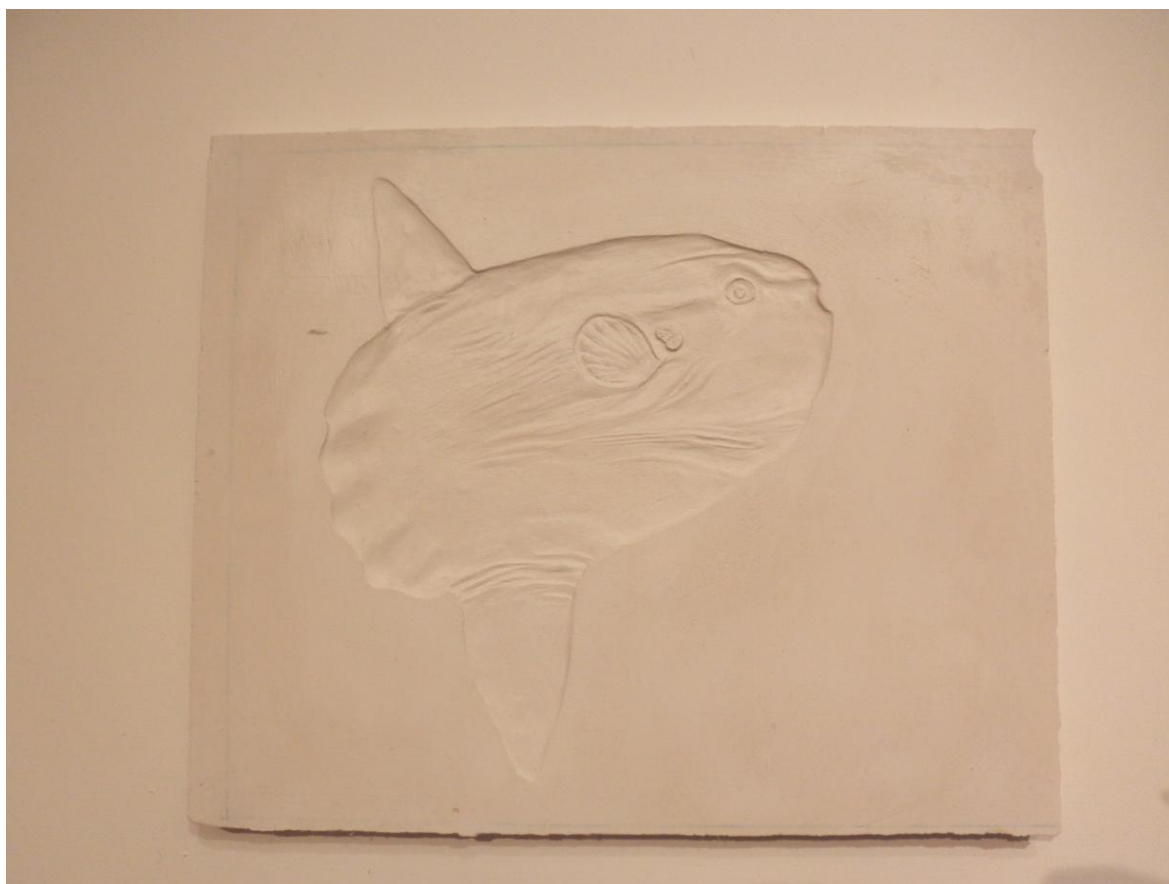
Modelace na sklo

4 Foto vlastní

Příloha č. 5

Sádrová matrice

5 Foto vlastní

Příloha č. 6

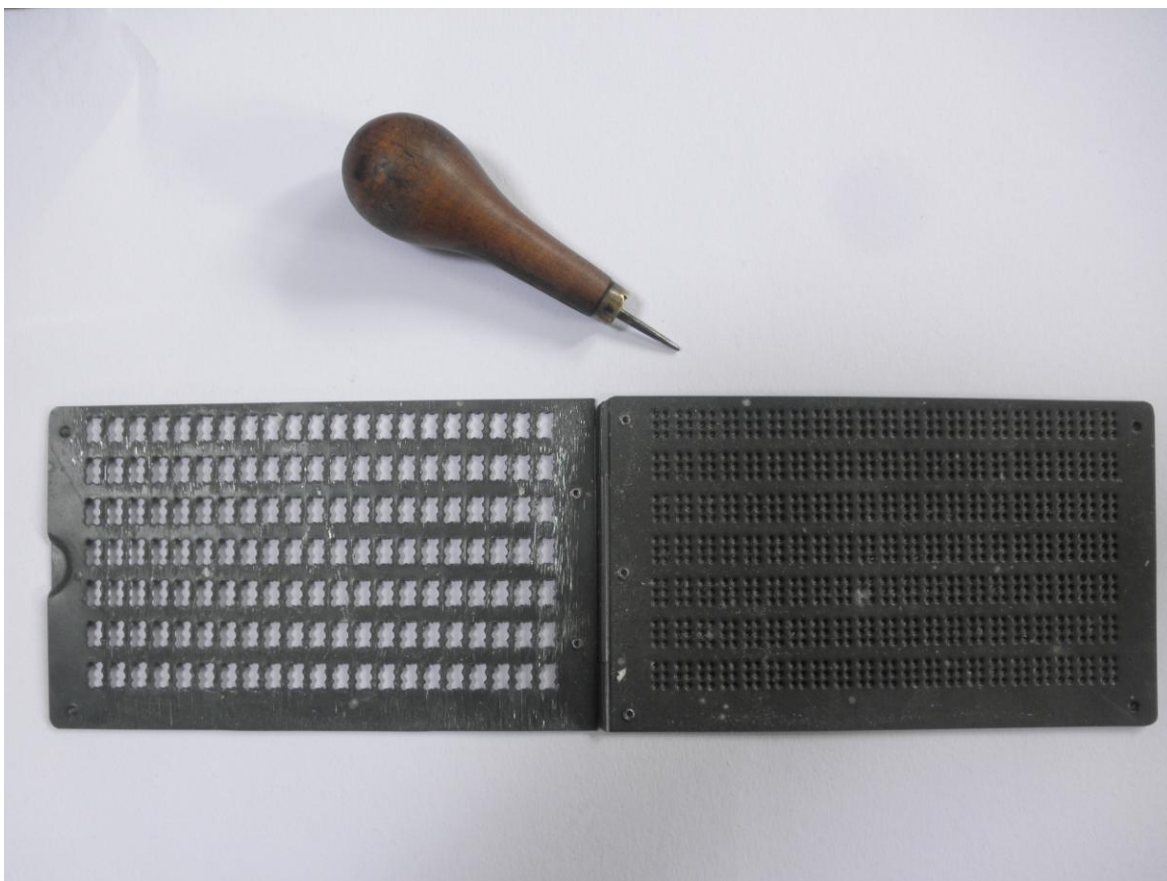
Síto a papírovina

6 Foto vlastní

Příloha č. 7

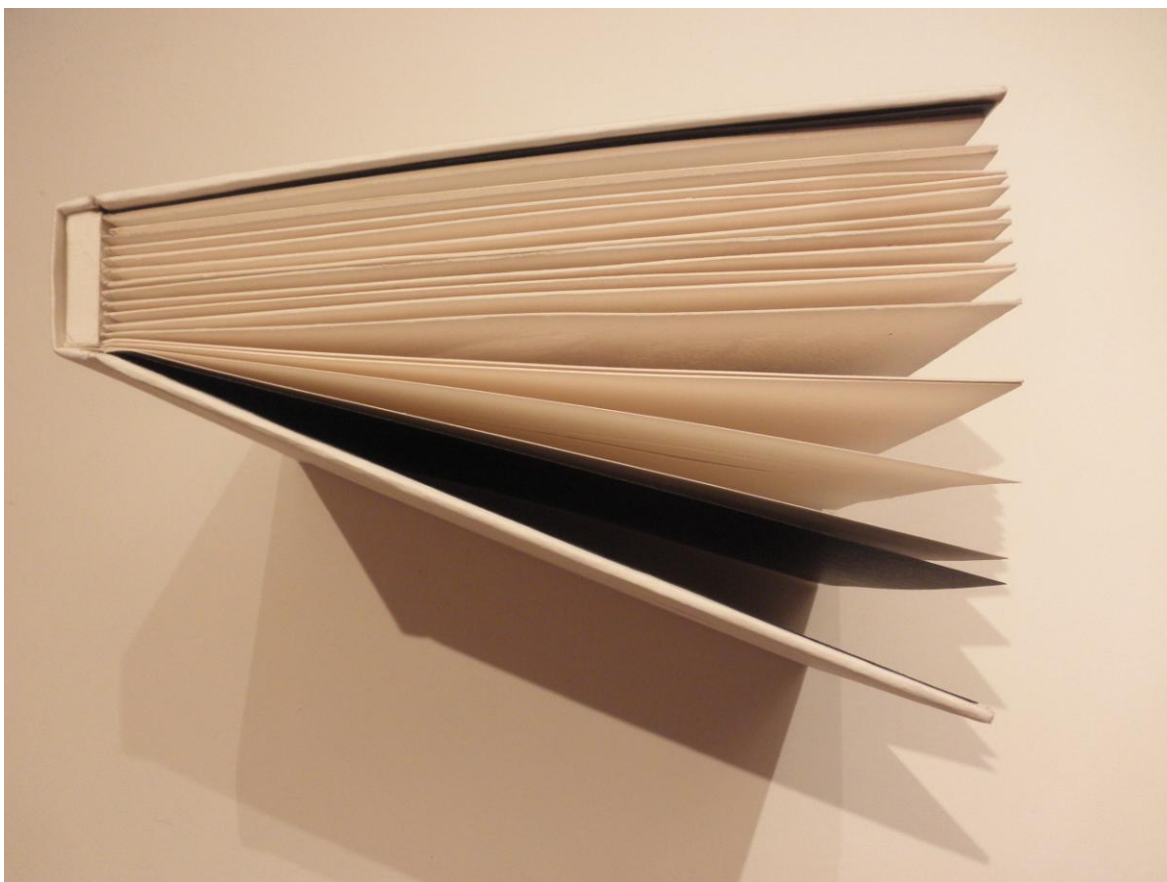
Pražská tabulka

7 Foto vlastní

Příloha č. 8

Vazba

8 Foto vlastní

Příloha č. 9

Ilustrace s lasturami